

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
факультет історії і права

*кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського*

*кафедра державно-правових дисциплін,
кримінального права і процесу*

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

кафедра правового регулювання економіки

Матеріали круглого столу
до Дня юриста

***«Виклики правничої
професії
в умовах воєнного
стану»***

06 жовтня 2022 року

м. Харків

Виклики правничої професії в умовах воєнного стану : тези доповідей та наукових повідомлень учасників круглого столу присвяченого до Дня юриста (6 жовтня 2022 року) / уклад.: О.О. Коваленко, Т.Г. Головань, М.Д. Ждан ; за ред. О.О. Коваленко. – Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. – 158 с.

У збірнику розміщено тексти наукових доповідей та повідомлень, присвячених актуальним проблемам правничої професії в умовах воєнного стану.

Видання адресоване вченим, аспірантам, докторантам, викладачам закладів юридичної освіти, працівникам суду, адвокатури, органам юстиції, співробітникам Державної служби зайнятості України, практикуючим юристам, громадським діячам, профспілковим активістам, іншим особам, що цікавляться проблемами правничої професії в умовах воєнного стану.

Матеріали круглого столу оприлюднені у електронному вигляді на сервері відкритого електронного архіву (репозитарію) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди EKhNPUiR (електронний архів): <http://dspace.hnpu.edu.ua/> та на сайті факультету історії і права: <http://www.hnpu-laws.in.ua/> у розділі «Наука».

Інформація про оргкомітет. Координацію проведення круглого столу здійснює кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О.І. Процевського та кафедра державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу – тел.: +38(057)700-35-16, e-mail: trudkonf.hnpu@gmail.com)

Коваленко Олена Олександрівна (в.о. завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О.І. Процевського д-р юрид. наук, професор) +38(057)598-98-75;

Головань Тетяна Георгіївна (в.о. завідувача кафедри державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу канд. юрид. наук, доцент) +38(067)681-93-90;

Ждан Микола Дмитрович (канд. юрид. наук, доцент) +38(063)948-05-19.

Оргкомітет круглого столу не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники та їх наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів круглого столу посилання на джерела є обов'язковим.

Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
протокол №10 від 19 жовтня 2022 р.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2022

<i>Павленко Т.А. ДЕЯКІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ</i>	<i>47</i>
<i>Плотнікова А.В. ЩОДО ПРАВОВОГО ВИЗНАЧЕННЯ ПОСОБНИЦТВА ДЕРЖАВИ-АГРЕСОРУ</i>	<i>49</i>
<i>Пономаренко О.М. ПРАВО НА ШЛЮБ ТА СІМ'Ю ЯК ПРИРОДНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ</i>	<i>52</i>
<i>Рогова О.Г. ВИПРОБУВАННЯ ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ</i>	<i>55</i>
<i>Смолярова М.Л. СТИМУЛЮВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ПРАЦІ В УКРАЇНІ</i>	<i>57</i>
<i>Шинкар'юв Ю.В. ЩОДО ТЕМПОРАЛЬНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ БОЙОВОГО ІМУНІТЕТУ</i>	<i>59</i>
<i>Богданець А.В. ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ ШЛЮБУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	<i>61</i>
<i>Корабель М.Г. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ РФ</i>	<i>65</i>
<i>Кошарновська С.Л. ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОЧИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	<i>67</i>
<i>Санченко А.Є. ПРАВА ЛЮДИНИ В СФЕРІ БІЗНЕСУ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ВИКЛИКИ В УКРАЇНІ</i>	<i>71</i>
<i>Трофименко Д.С. ОЗНАКИ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ</i>	<i>74</i>
<i>Глущенко С.І. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИБОРУ СТАТІ ДИТИНИ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ</i>	<i>77</i>
<i>Циркуненко О.В., Купін В. ВІДВІД СУДДІ ЯК ГАРАНТІЯ НЕУПЕРЕДЖЕНОГО СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ</i>	<i>81</i>
<i>Мешкова К.О. ПРИМУСОВЕ ВІДЧУЖЕННЯ МАЙНА В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	<i>83</i>
<i>Власенко М.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ СУДДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	<i>85</i>
<i>Гапочка К.В. ЩОДО ВПОРЯДКУВАННЯ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ, РОБОТОДАВЦЯ І ПРАЦІВНИКА У ПИТАННЯХ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ РОБОЧОГО ЧАСУ В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	<i>87</i>

Циркуненко Олена Валеріївна,
старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
і трудового права імені професора О.І.Процевського
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
Купін Володимир,
здобувач 3 року навчання денної форми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 Право
факультету історії і права
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

ВІДВІД СУДДІ ЯК ГАРАНТІЯ НЕУПЕРЕДЖЕНОГО СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Реалізація принципу верховенства права при здійсненні правосуддя є основоположною вимогою, що проявляється в чіткому дотриманні положень щодо справедливого розгляду справи незалежним та безстороннім судом. Вона знаходить своє закріплення як у національному законодавстві, так і в міжнародних нормативно-правових актах.

«Незалежність судів є прерогативою, що надається не на користь власних інтересів суддів, а на користь забезпечення верховенства закону та в інтересах тих осіб, що покладають надію на правосуддя» – такого висновку дійшла Консультативна рада європейських суддів [1].

Щодо безсторонності (неупередженості) суду існує дві вимоги: суд повинен бути суб'єктивно вільний від упередження чи зацікавленості в результаті справи, по-друге, він також має бути безсторонній з об'єктивної точки зору, тобто має запропонувати досить гарантій для виключення будь-якого обгрунтованого сумніву стосовно його безсторонності. Щоб задовольнити ці вимоги, суд повинен відповідати суб'єктивному і об'єктивному тесту: "Існування безсторонності для цілей статті 6 параграф 1 повинно визначатись згідно суб'єктивного тесту, тобто на підставі особистого переконання окремого судді в даній справі, і також згідно об'єктивного тесту, тобто встановлення, чи суддя має гарантії, достатні для виключення будь-якого законного сумніву стосовно безсторонності" (справа П'єрсак, А 53 параграф 30) [2].

Завданням цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Наявність у учасника судового процесу фактів, які б свідчили про неупередженість судді, є підставою для звернення з заявою про відвід судді.

Стаття 36 ЦПК України встановлює перелік підстав для відводу судді:

- 1) він є членом сім'ї або близьким родичем (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, член сім'ї або близький родич цих осіб) сторони або інших учасників судового процесу, або осіб, які надавали стороні або іншим учасникам справи правничу допомогу у цій справі, або іншого судді, який входить до складу суду, що розглядає чи розглядав справу;
- 2) він брав участь у справі як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, представник, адвокат, секретар судового засідання або надавав стороні чи іншим учасникам справи правничу допомогу в цій чи іншій справі;
- 3) він прямо чи побічно заінтересований у результаті розгляду справи;
- 4) було порушено порядок визначення судді для розгляду справи;
- 5) є інші обставини, що викликають сумнів в неупередженості або об'єктивності судді [3].

На особливу увагу, на наш погляд, заслуговує положення п.5 ч.1 ст.36 ЦПК України, яке містить достатньо абстрактні підстави для відводу судді, що може застосовуватись несумлінними учасниками судового процесу для затягування процесу. Законодавець, передбачаючи таку ситуацію, дуже своєчасно та обгрунтовано доповнив всі процесуальні кодекси нормою щодо неприпустимості зловживання процесуальними правами, яка міститься в п.1 ч.2 ст.44 ЦПК України. У таких випадках суд зобов'язаний вживати заходів щодо запобігання зловживання процесуальними правами та може залишити заяву без розгляду або накладити штраф.

Перелік підстав для відводу судді не обмежується вищезазначеним положеннями. Законодавець також передбачає необхідність усунення судді від здійснення судового розгляду у разі його повторної участі у розгляді цієї самої цивільної справи у судах апеляційної та касаційної інстанцій (ст.37 ЦПК України).

Також, слід зазначити, що в контексті виконання вимоги щодо безсторонності (неупередженості) суду, важливе значення набуває його суб'єктивна вільність від упередження чи зацікавленості в результатах справи. Цивільний процесуальний кодекс України передбачає також можливість заявлення самовідводу судді на підставах, зазначених у статті 36 Кодексу. У свою чергу, суддю, який умисно або внаслідок недбалості, порушив правила щодо відводу (самовідводу) чекає дисциплінарна відповідальність (дисциплінарна справа №908/Здп/15-21) [4].

Порядок заявлення відводу судді є законодавчо врегульованим. Відвід повинен бути вмотивованим і заявленим протягом десяти днів з дня отримання учасником справи ухвали про відкриття провадження у справі, але не пізніше початку підготовчого засідання або першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження. Самовідвід може бути заявлений не пізніше початку підготовчого засідання або першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження. Питання про відвід судді вирішує суд, який розглядає справу. Суд задовольняє відвід, якщо доходить висновку про його обгрунтованість [5]. Питання про самовідвід судді вирішується в нарадчій кімнаті ухвалою суду, що розглядає справу.

Процесуальний інститут відводу судді є дуже важливим механізмом в гарантуванні учасниками судового процесу захисту їх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів в процесі здійснення правосуддя безстороннім (неупередженим) судом.

Список використаних джерел

1. Висновок N 1 (2001) Консультативної ради європейських суддів для Комітету міністрів Ради Європи про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність від 01.01.2001 р. No 1 (2001). Відомості Верховної Ради України. 2001 р. 2.. Рум'янцева В. В. Поняття «безсторонній і незалежний суд» в сенсі § 1 статті 6 Конвенції про захист прав і основних свобод людини [Електронний ресурс]. – Режим : https://minjust.gov.ua/m/str_1955.3. Цивільний процесуальний кодекс України : За- кон України від 18.03.2004 р. No 1618-IV (зі змінами). Відомості Верховної Ради України. 2004 р. No 40–41, 42. Ст. 492. 4. URL: <https://zib.com.ua/ua/pda/147696.html> 5. Ухвала Харківського районного суду Харківської області від 03 березня 2021 року у справі № 635/4208/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95318974>

УДК 347.2/.3

ORCID 0000-0003-4717-7754

Мешкова Каріне Олександрівна,
викладач кафедри цивільно – правових дисциплін і трудового права
імені професора О. І. Процевського
Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди
e-mail: karinameshkova@gmail.com

ПРИМУСОВЕ ВІДЧУЖЕННЯ МАЙНА В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Згідно з положеннями вітчизняного цивільного законодавства саме воєнний стан є умовою, за якої припустимо примусове відчуження або вилучення майна у власників для державних потреб у випадку суспільної необхідності. З урахуванням того, що саме примусове відчуження припускає негативні наслідки для права приватної власності звичайних громадян, сьогодні заслуговують на особливу увагу всі законодавчі ініціативи і нововведення, які покликані безпосередньо або опосередковано забезпечити правове регулювання даного кола насущних питань.

Непорушність права приватної власності встановлено на конституційному рівні, тому застосування таких виключних способів припинення власності з ознакою примусу, як примусове відчуження майна, яке знаходиться в приватній або комунальній власності, повинно мати чітке, повне і конкретне законодавче обґрунтування. Основним законодавчим встановленням щодо можливості та умов застосування примусового відчуження майна є стаття 353 Цивільного кодексу України, в якій вказується на винятковість такого способу, а саме умов (воєнний чи надзвичайний стан), мотиву (суспільна необхідність) та